

VEGARD SKÅNLAND: Det eldste norske provinsialstatutt. Oslo-Bergen-Tromsø, Universitetsforlaget, 1969. 207 s.

Indledningsvis erklærer forf., at bogen ikke er et forsøg på historieskrivning, men kun et studium af et enkelt dokument, og selv om nytolkningen af dokumentet fører til en anden datering, afstår forf. bevidst fra at tage stilling til, hvilke følger denne nye datering kan have for norsk kirke- og rigshistorie. Nu kan det nok være et definitionsspørgsmål, hvad historieskrivning er eller ikke er, men naturligvis er en specialundersøgelse som denne fuldt ud legitim. Det omhandlede dokument er *Canones Nidrosienses*, som hidtil er blevet dateret til 1152 i forbindelse med det norske rigsmøde, eller til 1163 ved Magnus Erlingssons kroning. Undersøgelsen er koncentreret om at påvise, at hverken ydre eller indre kriterier sandsynliggør rigtigheden af disse alternative dateringer. De ydre kriterier er: 1) Andre kildeudsagn om vedtagelserne på rigsmødet 1152 svarer ikke til indholdet i *Canones*. 2) Der er betydelig verbaloverensstemmelse mellem *Canones* og Gratians *Decretum*, men studiet af Gratian var i Europa som helhed ikke så udbredt, at det kan formodes at være nået til Norge så tidligt, især fordi 3) Gratians *Decretum* ikke er en lovsamling, men en videnskabelig juridisk afhandling. 4) Der er intet bevis for, at Nicholas Brekespear, som formodes at have formidlet Gratian, rent faktisk har gjort det eller overhovedet har været uddannet i kanonisk ret.

De indre kriterier er, at adskillige vigtige vedtagelser af indre kirkelig art på rigsmødet 1152 ikke er med i *Canones*. Især er der uoverensstemmelse mellem Can. § 1, der fastslår kirkeejernes tilsyns- og presentationsret, og den omstændighed at kongen 1152 og 1163 frasiger sig sine rettigheder over de kirker, han ejer. Magnus Erlingssons privilegiebrev af 1163 skulle således være den første *terminus post quem*. Den næste er 1169, idet der indtil dette år foretoges ukanoniske bispevalg i modstrid med *Canones*. Den første *terminus ante quem* er c. 1200, idet det ældste håndskrift (i England) stammer fra dette tidspunkt. Det henføres normalt til ærkebisp Øysteins eksil i England fra år 1180, og hvis man antager, at han var redaktør af *Canones*, bliver deres tilblivelsestidspunkt altså engang i 1170'erne.

Den mest overbevisende argumentation er den, der bygger på indre kriterier, mens de ydre kriterier kun kan blive sandsynlighedsberegninger. Forf. retter således en skarp kritik mod Arne Odd Johnsen for hans »formodninger«, men kan som modvægt heller ikke altid bringe andet end »det er rimelig å tenke sig«, eller »det må være rimelig å anta« osv.

Den meget detaljerede analyse kunne nok have været forkortet og hører måske snarere hjemme i en tidsskriftsartikel end i en selvstændig bog, især da forf. ikke ønsker at drage videre konsekvenser af den ændrede datering. Men det vil utvivlsomt stå fast, at den traditionelle datering af *Canones* ikke mere er holdbar.

ANNE RIISING